

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-334-0-9>

COOPERAREA REGIONALĂ – FACTOR AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE

Introducere

Istoria dezvoltării civilizației confirmă că o țară prosperă este rezultatul conjuncturii politico-economice și demografice de pe acel teritoriu, dar și al relațiilor externe, cu vecinii, cu alte state și organizații, cu lumea. Practica mondială demonstrează că, în timp ce economiile mai integrate au crescut și evoluat, țările cu economii autarhice sau aflate în declin. Cooperarea economică internațională și regională poate fi examinată în acest context ca o etapă a integrării.

Procesul de cooperare reprezintă relațiile bi- și multilaterale dintre state și agenți economici din țări diferite, vizând realizarea prin eforturi conjugate și pe baze contractuale a unor activități conexe (de producție, cercetare, transfer tehnologic ș.a), eșaloane în timp, în scopul obținerii unor rezultate comune, superioare sumei celor singulare, de avantaje reciproce.

Conținutul de bază

În Uniunea Europeană, de exemplu, politica regională este o expresie a solidarității, deoarece pune accent pe sprijinirea regiunilor mai puțin dezvoltate. Această politică se adresează tuturor regiunilor și orașelor, sprijinind crearea de locuri de muncă, competitivitatea întreprinderilor, creșterea economică, dezvoltarea durabilă, toate acestea ducând la îmbunătățirea calității vieții. Politica regională este *un set de măsuri, acțiuni și instrumente ce vin în sprijinul dezvoltării regiunilor*. Scopul politicii de dezvoltare regională este de *reduce disparitățile și de a întări coeziunea economică și socială dintre statele Europei*.

Pentru realizarea cu succes a obiectivelor trasate în UE se prevăd resursele financiare adecvate. E de menționat, că din volumul

cheltuielilor totale prevăzute în bugetul Uniunii Europene pentru perioada anilor 2014-2020 în sumă de **1082 miliarde euro**, **32,5%** se prevede finanțare din politica de coeziune (**351,8 mld. €**) și **67,5%** pentru finanțarea altor politici ale UE: agricultură, cercetare, politica externă etc. (**730,2 mld €**) [3]. În figura 1 sunt prezentate principalele direcții de finanțare din politica de coeziune și dezvoltare regională pentru anii 2014–2020.

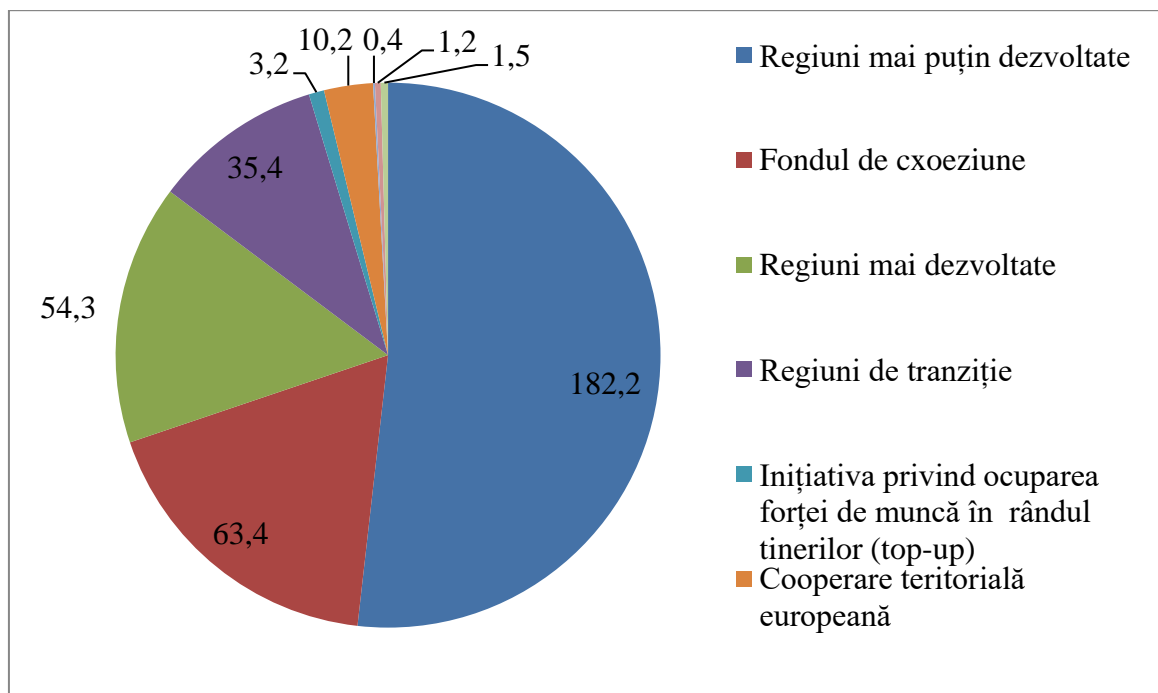

Fig. 1. Finanțare din politica de coeziune a UE pentru perioada 2014–2020 (351,8 miliarde €)

Sursa: Elaborat conform datelor Comisiei Europene [2, p. 45–51]

În general, în bugetul UE în perioada 2014-2020 pentru țările cel mai slab dezvoltate au fost prevăzute 185,37 miliarde de euro, țările în tranziție – 36,16 miliarde, țările dezvoltate – 55,52 miliarde €. În plus pentru zonele slab populate și îndepărtate au fost alocate 1,56 miliarde € pentru dezvoltarea interregională – 10,23 miliarde € urmată de Italia (33,08 miliarde €) și Spania (28,31 miliarde €) [3].

În perspectivă Uniunea Europeană își concentrează efortul său și a tuturor țărilor membre la Organizarea Dezvoltării Durabile în contextul **Agendei 2030 a OON** și celor 17 obiective de dezvoltare durabilă ale acesteia, subliniind că dezvoltarea durabilă constă într-un concept

simplu: trebuie să ne asigurăm că creșterea noastră economică ne permite să menținem un model care să producă rezultate echitabile pentru întreaga umanitate și că nu consumăm mai multe resurse decât ne poate oferi planeta [1].

În politica externă a Republicii Moldova cooperarea regională este o dimensiune complementară a agendei de integrare europeană și a liniei complexului de mecanisme a relațiilor și interacțiunilor în cadrul organizațiilor și inițiativelor regionale. Republica Moldova, aflându-se la răscrucea câtorva structuri regionale, în ultimii ani participă activ în diverse organizații și inițiative internaționale – Consiliul European, Comisia Economică Europeană a ONU, Parteneriatul Estic cu Uniunea Europeană, Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN), GUAM, cooperarea regională cu țările din Europa de Sud-Est, cooperarea transfrontalieră și altele [2, p. 119].

Menționăm că în ultimile decenii Republica Moldova participa activ în procesul de integrare și cooperare în diferite structuri internaționale și regionale. De exemplu, Regiunea Mării Negre, în ansamblul ei, a constituit și va constitui o temă de interes prioritar, pe termen lung, în politica externă a Moldovei. Obiectivele strategice ale țării noastre în regiune constau în consolidarea stabilității democratice, precum și a prosperității prin proiecte de cooperare regională și cu partenerii din UE, o abordare inclusivă pentru toți partenerii de dialog și cooperare din spațiul estic, conectarea la proiectele regionale ale UE.

Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (**OCEMN**) a fost constituită la Instambul în 1992 în componența următoarelor țări: Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, România, Federația Rusă, Turcia, Ucraina și Republicii Macedonia de Nord. **OCEMN** este o organizație cu un model unic de inițiativă politică și economică multilaterală, menită să stimuleze interacțiunea și armonia între statele membre, precum și să asigure pacea, stabilitatea și prosperitatea, încurajând relațiile de prietenie și de bună vecinătate în regiunea Mării Negre. Ca țări cu dreptul de observatori în cooperarea la Marea Neagră participă: Austria, Belarus, Croația, Cehia, Egipt, Germania, Ungaria, Israel, Italia, Polonia, Slovacia, Tunisia, Statele Unite ale Americii, Clubul Internațional al Mării Negre, Conferința Cartei Energiei, Comisia pentru protecția

Mării Negre împotriva poluării, Comisia Europeană și alte orgnizații speciale [6].

În cadrul OCEMN se realizează un număr mare de proiecte și programe de dezvoltare economică. De exemplu, conform **Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre în 2007–2013**, în total au fost finanțate **40 proiecte comune** cu parteneri din Republica Moldova.

În opinia specialiștilor în domeniu, Republica Moldova poate să-și consolideze poziția în regiunea Mării Negre printr-o cooperare sectorială extinsă la nivel bilateral și multilateral [9]. *În primul rând*, autoritățile guvernamentale ar trebui să aibă în vedere modernizarea transportului fluvial și feroviar, pentru a crește volumele expediate prin Portul Internațional Liber Giurgiulești. În plus, terminalul de pasageri al portului, care poate oferi servicii pentru până la 300 de pasageri pe zi, ar trebui extins și mai bine echipat pentru călătorii internaționale. *În al doilea rând*, țara noastră trebuie să continue să-și dezvolte interconexiunea energetică cu România și să faciliteze, pe termen mediu, o posibilă recalibrare a importurilor sale de gaze din Federația Rusă către România și UE. După anunțul autorităților române despre intenția lor de a începe o extracție cu drepturi depline de gaze din Marea Neagră până în 2025, Republica Moldova ar trebui să valorifice această oportunitate și să-și calibreze proiectele de interconectare energetică în consecință. *În al treilea rând*, autoritățile guvernamentale ar trebui să conceptualizeze o reformă cuprinzătoare a sectorului de securitate, luând în considerare riscurile iminente din prezent. În cadrul procesului de reformă, Republica Moldova ar putea beneficia de sprijinul financiar și tehnic al UE, inclusiv prin Facilitatea Europeană pentru Pace. Mai mult, Republica Moldova ar trebui să exploreze formate suplimentare de dialog privind sectorul de securitate și apărare, cum ar fi Sinergia Mării Negre și Inițiativa Trei Mări. Scopul final al acestor eforturi trebuie să vizeze consolidarea rezilienței democratice și mecanismelor de răspuns ale R.M. la potențiala escaladare a războiului din Ucraina.

Un alt exemplu de participare activă a Republicii Moldova în dezvoltarea regiunală este cooperarea țărilor **GUAM**, ca o inițiativă regională din patru state: Georgia, Ucraina, Republica Azerbaidjan și Republica Moldova. Inițial, erau cinci state (și Uzbekistan), iar această organizație se numea **GUUAM**. Crearea forumului consultativ din

4 state (Georgia, Ucraina, Republica Azerbaidjan și Republica Moldova) a avut loc la 10 octombrie 1997, remarcând necesitatea dezvoltării cooperării cvadrilaterale pentru întărirea stabilității și securității în Europa bazându-se pe următoarele principii: *respectarea suveranității; integritatea teritorială; inviolabilitatea hotarelor statului; democrației; supremației legii și respectării drepturilor omului*. În cadrul GUAM, de asemenea, sunt create și funcționează diferite structuri organizatorice pentru coordonarea activității acestui forul.

În realitate însă activitatea acestei structuri regionale lasă de dorit. În opinia specialiștilor în domeniu, necesită o mai bună cooperare a delegațiilor țărilor GUAM în cadrul organizațiilor internaționale, în mod special în cadrul ONU, promovând sistematic consultări cu scopul discutării problemelor actuale care vizează interesele țărilor GUAM, precum și elaborarea pozițiilor comune pe aceste probleme. Colaborarea mai activă a țărilor GUAM cu reprezentanții Bulgariei, României, Ungariei, Poloniei, Țărilor Baltice etc. ar deschide noi perspective pentru depășirea cooperării în cadrul GUAM prin atragerea interesului față de proiecte geopolitice mult mai ample, precum bazinul Mării Negre și cooperarea Marea Baltică – Marea Neagră, arealuri care reprezintă verigi de conexiune a Occidentului cu Asia Mijlocie. Anume față de aceste perspective ar putea exista un interes sporit al SUA și UE [4].

Totodată trebuie menționat faptul că autoritățile și experții din Rusia au avut de la bun început o atitudine negativă față de GUAM, văzând în această organizație regională o amenințare la interesele sale politice, economice și de securitate din spațiul post-sovietic. Tocmai de aceea Rusia a întreprins cele mai variate măsuri, soldate cu succes, pentru a demonstra lipsa de viabilitate a GUAM din punct de vedere economic. Rusia și-a dorit foarte mult menținerea controlului politic în regiune prin metode foarte specifice.

În Republica Moldova se promovează activ politica de dezvoltare regională. În țară sunt create *patru Agenții de Dezvoltare Regională*, care participă la realizarea diferitor proiecte, inclusiv Proiectul satul european [5]: **Agencia de Dezvoltare Regională Nord**, care include: Municipiul Bălți și raioanele: Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineți, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnîța, Râșcani, Sângerei, Soroca; **Agencia de Dezvoltare Regională Centru**, în componența raioanelor: Anenii Noi, Călărași,

Criuleni, Dubăsari, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni, suburbiile municipiului Chișinău; **Agenția de Dezvoltare Regională Sud**, raioanele: Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia; **Agenția de Dezvoltare Regională UTA Găgăuzia**, care include toate localitățile din UTA Găgăuzia.

Republica Moldova, de asemenea, participă în procesul de **Cooperare Regională din Europa de Sud-Est (SEECF)**, care este o structură de cooperare regională neinstituționalizată, concepută de statele regiunii, ca expresie a solidarității dintre acestea. Participarea Moldovei la proiectele și activitățile PSESE, precum și aderarea sa la noi mecanisme de integrare regională din Europa de Sud-Est au ancorat țara noastră în procesele integraționiste din această regiune, au mărit vizibilitatea prezenței sale în evoluția relațiilor politico-diplomatice din Europa de Sud-Est, au contribuit la promovarea imaginii Republicii Moldova ca țara cu aspirații de integrare europeană.

Deosebit interes prezintă **Programul de Cooperare Transnațională pentru Europa de Sud-Est 2007–2013**. În tabelul 1 este prezentat bugetul de finanțare a Programului de Cooperare transfrontalieră pentru Europa de Sud-Est pe perioada anilor 2007–2013.

Tabelul 1

**Bugetul Programul de Cooperare Transnațională pentru
Europa de Sud-Est 2007–2013 pentru 8 state membre / 7 ani
(în mil, euro)**

Bugetul FEDR + cofinanțare	Din care :	
Total	FEDR	cofinanțare
245 111, 97	206 691, 645	38 420, 329

Sursa: <http://adrnord.md/category.php?l=ro&idc=341> [7]

Beneficiari direcți (eligibili pentru finanțare) – instituții publice și structuri echivalente (ex: Ministere, Consilii județene, Consilii locale, ONG-uri, Agenții pentru Dezvoltare Regională, alte agenții și autorități, asociații, universități, institute de cercetare etc.).

E de menționat, că cel mai mare investitor instituțional în Republica Moldova este BERD, sprijinind îmbunătățirea mediului de afaceri și

creșterea securității energetice a țării noastre, candidată la Uniunea Europeană, care a investit în total peste 2 miliarde de euro prin intermediul a 163 de proiecte. Suma record de 524,8 milioane de euro a fost alocată anul trecut pentru a sprijini economia republicii împotriva șocurilor provocate de războiul din Ucraina [10].

Republica Moldova, de asemenea, participă activ în diverse structuri de **cooperare transfrontalieră** cu **România** și **Ucraina**. Cooperarea transfrontalieră reprezintă o dimensiune a cooperării regionale și, prin urmare, o componentă în cadrul procesului de integrare economică europeană. Realizarea pieței europene unice, schimbările politice în interiorul statelor din Europa Centrală și de Est și procesul tot mai intens de apropiere și de asociere a lor la UE au lărgit și aprofundat cooperarea transfrontalieră. În UE regiunile transfrontaliere constituie, de fapt, revelatorul și catalizatorul gradului de avansare a construcției europene.

Este necesar de subliniat faptul că în perioada 2007–2013 beneficiarii din Moldova au fost implicați în 171 proiecte din toate programele de cooperare transfrontalieră și transnațională. Acest fapt permite de a înainta ipoteza că aceste programe au contribuit la dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova [8].

O formă specială de cooperare transfrontalieră sunt *euoregiunile*. Aceste forme de colaborare subregională contribuie la dezvoltarea unor spații geografice largi, care includ unități administrativ-teritoriale din două și mai multe state. Condițiile pentru dezvoltarea optimă a unei euoregiuni sunt: echilibrul economic minimal, elementele culturale comune și moștenirea istorică. Plecând de la aceste

În Uniunea Europeană există **două tipuri de cooperare transfrontalieră**: între statele membre ale UE și între statele membre și statele nemembre. În primul caz, cooperarea transfrontalieră contribuie la reducerea discrepanțelor și dezechilibrelor economice și sociale la nivelul UE și la construirea unei dezvoltări omogene în interiorul uniunii. În cea de a doua situație, scopul cooperării transfrontaliere este acela de a dezvolta relații de bună vecinătate cu statele aflate la granițele UE, precum și sprijinirea dezvoltării economico-sociale și promovarea valorilor europene în statele partenere, în contextul extinderii UE. În cadrul IEVP, Republica Moldova este eligibilă pentru participarea la mai multe programe de cooperare transfrontalieră și transnațională.

Pentru realizarea măsurilor stabilite în Program și asistența tehnică, Bugetul total comun pentru trei state participante constituie 137,4 mil. euro pentru o perioadă de 7 ani. Statele participante la acest program trebuie să asigure 10% din finanțare, la nivel de proiecte (sursele pot fi: buget de stat și buget beneficiari) [16].

Ca formă de colaborare transfrontalieră între Republica Moldova și România pot servi proiectele care se realizează în cadrul *Euroregiunii Siret-Prut-Nistru*; *Euroregiunii Dunărea de Jos* și *Euroregiunii Prutul de Sus* etc.

Concluzie. Cercetările efectuate denotă că Republica Moldova în ultimele decenii activ se încadrează la cooperarea regională europeană, în deosebi, la Cooperare la Marea Neagră, colaborarea țărilor din Europa de Sud-Est, GUAM, cooperarea transfrontalieră cu România și Ucraina în cadrul euroregiunilor: Siret-Prut-Nistru; Dunărea de Jos; Prutul de Sus etc., asigurând realizarea diferitor proiecte, care contribuie la dezvoltarea social-economică, întărirea pozițiilor sale pe plan internațional în contextul perspectivei de aderare la Uniunea Europeană și integrare în spațiul economic european.

References:

1. Document de reflecție CĂTRE O EUROPĂ DURABILĂ PÂNĂ ÎN 2030.. Comisia Europeană, Brusel, 2019. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/rp_sustainable_europe_ro_v2_web.pdf
2. Roșca P. Cohesion policy in the European Union. În: revista EcoSOEn, ULIM. Chișinău, 2018, nr. 3, pp. 45–51.
3. Strategia Uniunii Europene – Europa 2020. URL: https://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf
4. GUAM. URL: <https://ro.wikipedia.org/wiki/GUAM>
5. Satul European. URL: <https://satuleuropean.gov.md/>
6. Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră. URL: <https://www.mae.ro/node/51353>
7. Cooperare transfrontalieră în Republica Moldova. URL: <http://adrnord.md/category.php?l=ro&idc=341>
8. Studiu de evaluare a impactului programelor de cooperare transfrontalieră ale UE privind dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova. URL: [https://mf.gov.md/sites/default/files/Studiu%20de%20evaluare%20a%20impactului%20programelor%20de%20cooperare%20transfrontalier%C4%83%20ale%20UE%](https://mf.gov.md/sites/default/files/Studiu%20de%20evaluare%20a%20impactului%20programelor%20de%20cooperare%20transfrontalier%C4%83%20ale%20UE%20)

20privind%20dezvoltarea%20socialeconomic%C4%83%20a%20Republicii%20Moldova.pdf

9. URL: https://www.ipn.md/ro/importanta-regiunii-marii-negre-pentru-republica-moldova-repererele-unui7978_1089469.html

10. Reprezentanții Consiliului de Administrație al BERD se află într-o vizită de trei zile în Moldova pentru a confirma sprijinul pentru reforme și proiecte noi. URL: <https://infomarket.md/ro/analitics/318658>